Ч. 26 (11.367). Львів, вівторок 5. лютого 1929. [illegible] Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. шадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 гов. передполуднем. Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. За границею: В Америці 1 доляр, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 70 ч. к., Румунії 18 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 22-41. „ Друкарні 29-36. В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРІТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Бюджетова дискусія в соймі.

Варшава, 1. лютого 1929.

В соймі від кількох днів ведуться пленарні наради над бюджетовим предложенням. Ґенеральна дискусія покінчена. Черга прийшла на дискусію бюджетів для поодиноких ресортів. Дискусія не внесла нічого нового в порівнанні з минулорічною, хіба що заінтересування нею було значно менше як в червні мин. року. Становище поодиноких клюбів, за винятком може польського Хлопського Стронніцтва до уряду не змінилося, як не змінилося в нічім і становище уряду до сойму. Зайшли вправді деякі зміни в укладі поодиноких польських лівих партій, а саме в ППС, де відкололася в неї ґрупа т. зв. „фраків“ (революційна фракція), що стала філією ББ, і в Хлопському Стронніцтві, де вже відколюється ґрупа кількох послів зі Зах. Галичини під проводом пос. Плюти, що можливо теж схоче шукати деяких звязків з ББ та урядом. Також і в Жидівському Клюбі зайшли зміни, що від рішаючого голосу усунули галицьку ґрупу д-ра Райха, але остаточно жидівські національні посли війни урядови не видадуть. Загально становище уряду з уваги на розбиття ППС та розколи в інших польських лівих партіях хвилево скріпилося і тепер уряд ще менше рахується зі соймом як давніше.

Промовляли провідники поодиноких польських партій: Недзялковський (ППС), Рибарський (НД), Возьніцький (Визволене), Домбський (Стр. Хл.). Від ББ промовляв як II речник відомий крикун в Коломиї пос. Санойца, донедавна пілбільшовик, а нині найвірніший син санації. Далі промовляли Ґрінбавм і речники менших угруповань, але всі вони могли сміло відчитати свої торічні бюджетові промови. Міністерські лави були майже справила зовсім пусті, як напів пустою була і соймова саля, а навіть ґалерія. Промовці говорили на вітер, чи точніше для своїх виборців, а уряд і вусом не моргнув навіть на погрози пос. Домбського. Очевидно все остане по старому, для бюджету знайдеться більшість, а уряд робитиме те, що захоче і сойм супроти нього буде дальше безсильний.

Не змінилося також і становище Українського Клюбу і малих українських соймових фракцій. Оба речники Українського Клюбу в ґенеральній дискусії — пос. Паліїв і пос. Луцький, яких промови під ораторським оглядом були удатні і зробили своє враження, також не могли внести нічого нового у дискусію над те, що вже сказали їх попередники в попередній сесії. Оба ці промовці тільки ширше з політичного (пос. Паліїв) та економічного боку (пос. Луцький) угрунтували свої промови ілюстрацією нових фактів. Те саме мало місце з промовою пос. Кузика над бюджетом міністерства праці і суспільної опіки.

Речники соц.-радикалів пос. Стефанів в ґенеральній дискусії та пос. д-р Когут при бюджеті міністерства праці і сусп. опіки теж не сказали ні нічого цікавого ні нового поза фразами про соціялізм. Промови сельробівців пос. Волинця та посла Вальницького аж кишіли від таких фраз як буржуазія, пролетаріят, революція і селянсько-робітничий уряд. Були вони банальними і нецікавими навіть тоді, коли була в них мова про (неіснуючу зрештою) українську буржуазію. Оклепаної банальности в промові пос. Вальницького не змінила навіть фраза про те, що як давніше — мовляв — у Відні д-р Кость Левицький домагався автономії Східної Галичини, підчеркуючи свою австрійську державну льояльність, так тепер **mutatis mutandis** домагається того самого наслідник д-р Дмитро Левицький, котрий однак не хоче зложити подібної декларації льояльности супроти Польщі тільки зі страху перед настроями українських мас. — Вкінці вже зовсім без ніякого відгомону пройшла бліда неясна промова, одинака УПП пос. д-ра Західного, котрий все крутився коло д-ра Евгена Петрушевича та історії рішення ради амбасадорів в справі Східної Галичини. Ніхто його не слухав, бо кожний знав, що говорить він тільки для „Ради“ і для своїх відомих протекторів.

Одним словом, у соймовій салі досі неінтересно.

За те цікавою, особисто для мене як посла, і дуже інтересною була нині поява в Українському Соймовому Клюбі депутації, двох селян — 61-літнього радного гром. Пастуха і 51-літнього гром. писаря Андрія Кулеші зі села Шидлівці, пов. Копичинці над Збручем. Про цікаву історію цього села чув я дещо ще перед 30-ти роками і обговорив її навіть коротко в грудні мин. року на соймовій комісії бюджетовій, а нині хочу поділитися тим, що довідався від депутації про історію землі того села, з читачами „Діла“. Але це роблю на іншому місці.

Пос. д-р Ст. Баран.

Мирове маневрування.

Новий мировий наступ Літвінова і польські вимоги спільного й одночасного підписання протоколу з іншими державами.

Саме тоді, коли „коварний Альбіон“ викінчував широко закроєний плян окруження СРСР і можливо викликання збройного зудару, Кремль розпочав мирову атаку. Заст. комісаря закорд. справ Літвінов, спираючись на пакті Келльоґа з 27. серпня 1928 р., звернувся 29. грудня 1928 р. до Польщі з пропозицією підписати окремий мировий протокол між СРСР і Польщею. Як відомо, польські дипльомати найшлися в турботному становищі. Після довгих нарад Польща дала свою принціпову згоду нотою з 10. січня ц. р. обставивши її всілякими застереженнями, а головно покликуючись на нератифікування паризького пакту його ініціяторами й прем'єр-сиґнатарями та узалежнюючи приняття пропонованого протоколу від своїх сусідів: балтійських держав і Румунії.

Вичерпуюча й ядерна річево-полемічна відповідь Літвінова зявилася вже в два дні після доручення польської ноти. Одночасно Келльоґів пакт ратифікували Зединені Держави, тим способом приходячи з дипльоматичною допомогою Рад. Союзові. Польща найшлася в скрутному становищі. Польські дипльомати — як з огляду на офензиву Літвінова, який спішно погодився на всі польські пропозиції, так і з огляду на далекосяглий крок Америки, не могли випутатися з тенет радянсько-американського мирового маневрування. Правда, англійська й споріднена з нею пропаганда повела протилежну атаку, пускаючи в світ менше й більше правдоподібні поголоски про події в СРСР (між іншим визначилася тут й польська „Аґенція Всходня“, подаючи вістку про розстріл Шумського та арештування акад. Грушевського) та про продажність в користь Рад. Союзу сен. Бораґа (голови комісії закорд. справ американського сенату). Однак всі ці заходи не дали сподіваних наслідків. Мирове маневрування повів Рад. Союз через Литву і в балтійських державах. На литовську ноту з 7. січня ц. р. Латвія згодилася приєднатися до польсько-радянського протоколу. Анальоґічну відповідь дала й Естонія, висловивши свою згоду на приступлення до пакту Келльоґа та до протоколу Літвінова спільно з іншими заінтересованими державами.

В таких умовах польські застереження мусіли втратити на своїй здержуючій силі. Тому дня 31. січня ц. р. польський представник у Москві Патек явився в комісаріяті закорд. справ і заявив, що Польща, Румунія, Естонія й Латвія готові спільно підписати пропонований протокол. Пос. Патек зазначив, що на випадок згоди сторін щодо спільного, одночасного підписання протоколу, відмова одної або кількох держав, яких запрошено до участи, не могла би служити мотивом до відмови Польщею підписати протокол. Польща не налягалаб, щоби протокол підписувано разом з Литвою, колиб остання воліла пізніше приступити до пакту. Польща годиться також здійснювати протокол, між державами, що його ратифікували, перед його загальною ратифікацією всіми учасниками пакту.

У відповідь на те зазначив Літвінов, що польський уряд не спромігся досі на переконуючі мотиви щодо спільного підписання пакту всіми проєктованими учасниками. А тих мотивів важко добути, коли стверджено, що Фінляндію виключено, а Литва годиться лише приступити до протоколу. Таким чином вибір держав, що спільно підписують протокол, з конечности може мати тільки припадковий характер. Тому радянський уряд іще раз пропонує польському приступити до підписання протоколу між Польщею й СРСР. Це тимбільше оправдане, що польський уряд не зробив досі ніякої сутньої уваги щодо змісту протоколу. Рад. уряд не сумнівається, що інші учасники бажаного обома державами протоколу не залишать нагоди приступити до нього.

Колиж польський уряд натискає на спільне й одночасне підписання протоколу Рад. Союзом, Польщею, Естонією, Латвією й Румунією, та коли він є переконаний, що формальне становище, заняте Естонією й Латвією супроти пакту Келльоґа, не буде з їх боку перепоною та не буде служити мотивом для опізнення підписання протоколу, то **рад. уряд нічого не матиме проти подібної процедури. Відповідальність за можливе опізнення спаде на польський уряд.**

Маючи на увазі, що в пропонованому протоколі немає ніяких нових зобовязань (поза паризьким пактом), дальше, що Зединені Держави ратифікували пакт Келльоґа без ніяких застережень, а інші учасники теж ратифікуватимуть його без застережень, а вкінці, що текст протоколу вже від довшого часу розглядав польський уряд, а мабуть є він відомий й іншим державам, що виявили охоту його підписати, — то рад. уряд не бачить потреби вести дальші переговори або дискусії над своєю пропозицією і вважає, що підписання протоколу моглоб наступити за тиждень, себ-то 7. лютого ц. р. Рад. уряд пропонує Польщі, Естонії, Латвії й Румунії уділити своїм делеґатам повновластей до підписання протоколу в дні 7. лютого ц. р.

У відповідь на заяву Літвінова зазначив пос. Патек, що він не може сперечатися щодо поодиноких точок пропозицій Літвінова. Він може тільки покликатися на попередні застереження польського уряду. Щож торкається Естонії й Латвії, то вони мабуть небавом в тій чи іншій формі приєднаються до паризького пакту.

Деякі місця відповіди Літвінова (про Фінляндію й Литву) не є зовсім ясні в передачі їх кореспондентом ПАТ-а. Та не зважаючи на те, ясно, про що саме йде мова. Рад. уряд своїм маневруванням бажав би приспішити підписання протоколу і забезпечитись перед усякими весняними несподіванками. Польський уряд приноровлює тактику відтягання, заслонюючись тим, що може підписати протокол тільки спільно й **одночасно** з Румунією, Естонією й Латвією, а обі останні держави ще не є співучасниками пакту Келльоґа, на якому спирається радянський протокол. Зовсім природно, що в світлі цих польських вимог Польщу можна підозрівати в нещирости голошених міп. Залеським мирових кличів.

Радянська Україна.

Вісім нових національних районів.

У харківському „Комуністі“ з 19. січня вичитуємо, що в Харкові відбулося засідання центральної комісії національних меншостей при ВУЦВК-ті, на якому вислухано реферату Мальованого про намічене виділення на Україні в окремі автономні одиниці 8 нових національних районів. Засіданням проводив новий секретар ВУЦВК-ту Василенко. Намічені райони розпадаються по національним даним ось як: 2 жидівські, 2 німецькі, 2 грецькі та 2 російські. Жидівські райони будуть виділені на Запоріжжі та Криворіжжі, німецькі на Волині й Запоріжжі, грецькі на Маріюпільщині й Мелітопільщині, а російські на Сумщині та Ізюмщині. Цілком підготоване вже виділення жидівських районів. Т. зв. златопільський на Запоріжжі буде мати 16.000 населення, в тім 73 відс. жидів, жидівський район на Криворіжжі буде мати 13 тисяч населення в тім 70 відс. жидів.

Перевибори рад.

Перевибори рад по всіх селах України тепер у повному розгарі. До 19. січня перевибрано було всего 247 рад. З радянської преси довідуємо,

ся, що участь населення в перевиборах зросла на кілька відсотків. Помітна більше ніж досі активність жіноцтва. Провідну ролю у виборчій акції виконують — пише рад. преса — зорганізовані в комітетах незаможних селян незаможники. [illegible] зате так преса не заперечує, що в деяких місцевостях навіть незаможники відчували [illegible] вплив куркулів. Загальнож „куркулі майже скрізь — читаємо у виборчому звіті зі Сумщини — намагалися просунути своїх кандидатів до сільрад“. Декуди вони навіть видавали свої стінні газети, очевидно, нелегальні. Виходить, що й куркулі при виборах активні. Стрічаємо у радянських газетах також голоси про участь сільської інтелігенції у виборах. З неї більшовики не дуже вдоволені, бо вона „бере участь у готуванні до виборів і ломацки“. Таке пише „Комуніст“ з 17. січня. Ця характеристика відноситься до учительства, агрономів, землевпорядників, інжинірів і техніків.

Про харківську міську раду.

В „Комуністі“ з 19-го січня ц. р. находимо звіт з масової перевірки діяльности харківської міської ради, а в ньому між іншим читаємо таке: „Українізація в апараті міськради штикульгає. Більшість резолюцій і деякі протоколи написаються російською мовою і лише в машинов. у бюрі їх перекладають на українську мову. Більшість співробітників розмовляє між собою і зі сторонами (відвідувачами) по російськи, навіть тоді, коли до них звертаються в українській мові“. Це в столиці Рад. України. Прикро.

Ще про нашу інтелігенцію.

(Від нашого постійного кореспондента.)

Луцьк, 30. січня 1929.

Зберігання інтелігенції на північно-західніх українських землях треба розуміти так: зберігати не дані особи, а взагалі національно-свідому інтелігенцію, створивши нормальний приріст її, зміцнення та впливовість.

Для цього треба вжити по перше планових і серіозних заходів для перероблення на свідомий чинник того дивного й своєрідного матеріялу, що зветься „малоросами“ й людьми неозначеної національности: вони і не росіяни, і не поляки, але й не українці. Говорять і так і сяк. З ким говорять, за таких себе подають. В кого служать, під того й підроблюються. До цеї категорії людей належить більшість учителів сільських і міських народніх шкіл, частина сільських священиків, державні й самоуправні службовики й деякі особи вільного фаху. В цій нездеклярованости вони вбачають найвигіднішу й найрозумнішу життеву політику. Але життя робить своє: нагинає їх поволі в якийсь один бік і, на жаль, найрідше — в український. Частина їх польщиться, міняє в'ру задля посади, хрестить дітей по чужому обряду, вживає в хаті чужої мови, — словом — гине.

Чи це цілковито втрачений елемент? Гадаю, що ні. Коли ці надломані гілки не приростають до рідного пня, то на це складається і два наші занедбання.

Перше: серед цих українців з походження не ведеться жадної освідомлюючої роботи. Про них забули, хіба що іноді їх подають у часописах. До них ніхто не йде, не відкриває їм очей, не тягне до українського гурту, щоб у них пробудилася душа, стрепенулося серце. Ніхто не подбає, щоби післати їм рідне друковане слово, яке „схопилоб“ за серце. Така пропагандова акція мусілаб розпочатися негайно й плянově, але дуже делікатно.

Друге наше занедбання: недостача делікатности у відношенні до „неофітів“. І злодія й розбишаку можна переробити на порядного члена громади, але — ніколи не нагадуючи йому минулого й не маючи його за нього. Чимало цих малоросів і „не тих ні сих“ присталоб до свідомого українського гурту, та — бояться. Тут українці з Великої України прищепили звичку ділити українців на: дореволюційних (чистої води), „березневих“ (з часів революції), вчорашніх і т. д. Нагадування й витикання „неофітства“, чванливість своєю „геральдикою“, відсутність такту, а особливо любови до тих, що навертаються чи моглиб навернутися, лякає малосвідомих і нездекларованих українців та стримує їх від кроку до зближення. Поляки-ж і росіяни роблять цілковито інакше: „неофітів“ окружають особливою увагою й ніколи не дозволяють собі нагадувати їх „хохлатчину“. Навпаки, переконують, що такий „навернений“ є „коренной“, або „з діда-прадіда“. Плянова й розумна акція наближення сільського духовенства, учителів і ріжних службовиків до українського гурту булаб дуже своечасною.

Здеклярованню зазначеної частини інтелігенції дуже перешкаджає, по перше, матеріяльна залежність від чужонаціональних чинників, а по друге, слабі українські національноінтелігентські середовища. Унезалежнення інтелігенції — пекуча справа. Ті, що мають шматок хліба в українських установах чи підприємствах, від денаціоналізації майже забезпечені. Створення приватних верстатів праці для всієї інтелігенції (в українських установах, кооперації, торговлі, промислі, приватному шкільництві і т. д.) цілковито загарантувалоб збереження нам інтелігенції. Чинники, що хотілиб її знищити (зденаціоналізувати), як раз в останньому часі ведуть акцію в напрямі притягання українських інтелігентів до себе на службу; це й є організацією дезерції з нашого інтелігентського табору, ослабленням наших інтелектуальних сил.

Щодо слабосилости наших українських інтелігентських середовищ, то тут треба сказати трохи більше. Психольогія маси свідчить, що більша скупченість однакових елементів має більшу притягаючу силу, сильніше впливає, всисає в себе. Розбиті, поділені на ворогуючі гуртки середовища цеї притягаючої сили не можуть мати. Наша інтелігенція, що роздробилася на національному ґрунті з причини ріжниці в партійних поглядах, є чинником, який не тільки не притягає „неофітів“, але навпаки — відштовхує їх. Час би це зрозуміти тим угрупованням, що стоять на національно-незалежницькім ґрунті, і зблизитись для загально-національної праці. Міцне, злите на цьому ґрунті (поза програмовими ріжницями), братнє інтелігентське середовивище набралоб великої притягаючої, а принаймні — зберігаючої сили.

Але й цього мало. Північно-західні землі потребують збільшення числа інтелігенції, припливу здорових, незалежних відважних, підприємчивих одиниць з інших земель. Українські емігранти, що напливають на ці землі, до таких елементів не належать. Це люди — змучені гіркою долею, вичерпані; люди, що прагнуть спочинку й тихого місця за урядовим бюрком; люди, в яких ноги й руки звязані чеським „пасом“ чи польською карткою азилю. Якаж тут може бути незалежність? Навпаки, ці обставини і штовхають їх до немилої польонізаційної роботи, для відпекання від якої їм потрібно багато мужности й внутрішньої сили. Слабші чи злочинні одиниці піддаються й роблять те, що їм накажуть, на шкоду національній справі.

Єдиним джерелом припливу на наші землі незалежної інтелігенції може бути Галичина. На жаль, цього не бачимо. Галицька українська інтелігенція неначеб боялася виглянути за б. сокальський поріг. Якась дивна загумінковість, якийсь вузький провінціоналізм. Північно-західніх земель бояться, неначе Сагари чи джунглів.

Після 1920 року сюди кинувся ввесь підприємчивий польський елемент з Конгресівки. Почали закладати банки, якісь „гандльові доми“, дроґерії, склади машин, ріжного роду крамниці, дентистичні кабінети і т. д. Поплили сюди й рільники: мазури, чехи, німці. Поплили торговці ріжної національности. Одних українців з Галичини ми не бачили й не бачимо. Засіли, загніздилися там, і ані руш, неначеб Галичина була раєм. Врешті, здається, радше їдуть до Америки, ніж на „некультурний український схід“...

Може хто гадає, що тут нема що робити? Це помилка. Нема тут місця для „бюрових людей“. Натомість адвокати, лікарі, дентисти, дроґеристи, добрі спритні торговці, підприємці-промисловці й інші люди практичного розуму малиб тут поле до праці, бо гасло „свій до свого“ потроха шириться. Потрібні склади машин і господарського знаряддя, слюсарські заклади для направи цих машин і знаряддя, ремісники, збіжеві підприємці, добрі млини і т. д.

Правда, де-кому дуже не подобається, коли припливає сюди свідомий український елемент з Галичини, але це вказує, що такий приплив є якраз потрібний і корисний. Одна умова: українці-галичани повинні оминати, як це часом спостерігається, відокремлення від місцевого українського середовища чи творення своїх „кольоній“, а входити в самий вир життя, зливатися з

Д-Р МИКОЛА ЗАЛІЗНЯК.

З великої доби. *)

Вступні кроки України до Берестейського мира.

(Продовження.)

Делегати мусіли робити ще якийсь окремий доклад безпосередньо українському урядові — Генеральному Секретаріятові. В звязку з цим ГеСекретаріят обговорив і виробив текст ноти від свого імени до всіх воюючих та невтральних держав. Оголошення та обговорення цеї ноти відбулося на засіданні Центральної Ради з 9. (22.) грудня.

Перед тим проект ноти ще обмірковували у закритому засіданні комісії аж до пів до 11 години в ночі, і тільки коло 11-ої години в ночі розпочалося засідання Центральної Ради. Генеральний секретар національних справ О. Шульгин оголосив цю ноту, а перед тим у вступній промові казав між іншим так:

„Перше, ніж оголосити цю ноту, яка тісно вяжеться з переговорами, що ведуться в Берестю, я повинен вказати на те, що Генеральний Секретаріят, згідно з перед висловленою волею української демократії, обстоює заключення загального демократичного мира, заключеного в згоді з усіма союзними з Росією державами“.

„Ці мирові переговори ведуться тільки між центральними державами та Радою Народніх Комісарів — без згоди на те всіх республик та країв Росії. З цього видно, що рішаючого значіння ці переговори мати не можуть. **Але вважаючи, що вони можуть приблизити загальний мир, а також обороняючи національні інтереси України, які у Берестю можуть бути забутими, Генеральний Секретаріят вважає необхідним мати своїх представників на цій конференції“.**

Самого тексту ноти ми тут наводити не будемо, а подамо лише деякі найважніші місця. Нота була адресована „від Генерального Секретаріяту Української Народньої Республики до всіх воюючих та невтральних держав“. Це був перший виступ українського уряду на світовій інтернаціональній арені.

На вступі ноти читаємо:

„Правительство Української Народньої Республики — Генеральний Секретаріят — отцим доводить до відома всіх воюючих та невтральних держав про таке:

„Третім Універсалом Української Центральної Ради з дня 7. (20.) місяця листопада, року 1917 проголошено Українську Народню Республику і тим актом визначено міжнародне її становище“.

„Простуючи до утворення федеративного союзу всіх республик, які повстали в сучасну хвилю на території колишньої російської імперії, **Українська Народня Республика**, в особі Генерального Секретаріяту її, **стає нині на шлях самостійних міжнародніх зносин** до того часу, доки не буде переведено розділ міжнароднього представництва між правительством Української Республики і федеральним урядом майбутньої федерації“.

Далі нота протестує проти того, що представники Ради Народніх Комісарів самостійно підписали загальне перемиря без усякої згоди з правительством Української Народньої Республики, а на кінці, в точках 7-ій і 8-ій заявляє:

„7) **Українська Народня Республика**, маючи тепер на своїй землі свій фронт, **виступає самостійно в міжнародніх справах** на чолі зі своїм правительством, яке повинно охороняти інтереси українського народу, повинна взяти участь на рівні з іншими державами у всіх мирових переговорах, конференціях та конгресах“.

„8) **Влада Ради Народніх Комісарів не поширюється на всю Росію, а в тім числі не поширюється на Українську Народню Республику, і тому мир, заключений в результаті переговорів з воюючими з Росією державами, може стати тільки тоді для України обовязковим, коли його умови будуть приняті і підписані правительством Української Народньої Республики“.**

Цей перший виступ Українського Генерального Секретаріяту на широкій інтернаціональній арені мав великий успіх. Цю ноту обговорювали в Берестю делегати держав почвірного союза і дали на неї таку відповідь:

„До президента Генерального Секретаріяту Винниченка і секретаря для міжнародніх справ Шульгина. Київ“.

„Нота Генерального Секретаріяту Української Народньої Республики до всіх воюючих і невтральних держав означує, як безумовно потрібне, щоби представники Української Народньої Республики взяли участь у переговорах в Берестю Литовському“.

„Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія і Туреччина привязують вагу до того, щоби зазначити, що вони готові повитати уповажнених представників Української Народньої Республики з участю в мирових переговорах у Берестю Литовськім“.

„При цьому вони зазначують, що були би раді повитати таких уповажнених представників також при переговорах при заключенні перемирря“.

„Берестя Литовське, 26. грудня 1917 р.“

„Уповажнені делегати чотирьох союзних держав: фон Кільман за Німеччину, граф Чернін за Австро-Угорщину, Попов за Болгарію, Месімі Бей за Туреччину“.

(Продовження буде.)

ним. Правда, просочується іноді й авантюрничий елемент, що лише шкодить справі, але на це нема ради: сімя не без виродка.

В. Островський.

Події в Якубовій Волі.

(Допис селянина.)

В Якубовій Волі, пов. Дрогобич, арештовано в середу 30. січня п. р. 13 (тринацять) радних під замітом держ. зради. Ось спис арештованих: 1. Іван Матчак, 2. Іван Дорожівський, 3. Гринь Іванків, 4. Дмитро Лютик, 5. Василь Грабовський, 6. Василь Швадчак, 7. Олекса Сарак, 8. Іван Лисовець, 9. Юрко Таньчук, 10. Андрій Цимбалістий, 11. Петро Грех, 12. Атанас Дорожовець, 13. Яким Лютик.

Як звучала внесена тими радними резолюція на засіданні гром. ради, не знаємо. Вона була відчитана на відкритті засідання громадської ради дня 25. І. Це було перше засідання в справі затвердження громадського бюджету.

До цього треба додати, що дня 27. м. м. по Богослуженню в церкві Іван Матчак, запитаний громадянами в Народнім Домі, що було на засіданні, вийшов на підвищення і сказав менш-більш таке: По тяжкій 16-літній боротьбі вдалося нам здобути тільки меншу половину громадської ради, та цим ми не застрашені. Ми поставили на засіданні таку резолюцію, що ми поставили собі за ціль боротися проти комісарщини, яка усунула нам українську мову з громадського уряду і знехтувала боротьбу за українську школу. В тім місці перервав один із противних радних, В. Блашкевич, окликом: „То брехня!", на що присутні громадяни крикнули „Ганьба вам, запроданці, Юди!" Серед загальної метушні всі розійшлися.

За війтом стріляно із 26. на 27. січня увечір; хто стріляв, не відомо.

У вівторок вечером приїхало 35 озброєних поліціянтів. Переведено ревізії в Івана Матчака та Івана Дорожівського, а потім приступлено до арештувань.

Арештованих сковано ланцами разом і в 4-ій год. відставлено до тюрми в Самборі. В селі ходять патрулі. Кажуть, що будуть ще дальші арештування.

Селянин.

Села Шидлівці і Зелена.

Історія їхньої боротьби за землю як варстат праці.

(Подав пос. д-р Ст. Баран.)

Навязуючи до побуту делеґації села Шидловець, копичинецького повіту, в Українському Клюбі та до їх оповідання про клопоти села з землею в минулому і теперішньому, подаю деякі інформації з історії боротьби Шидловець і Зеленої за землю. Громадяни села Шидловець і Зеленої — це треба зазначити на самому початку — близько 40 літ по скасуванні панщини виконували панщизняні обовязки. Як це сталося і як до того дійшло? А ось саме далі розкажу про ту незвичайно сензаційну історію не тільки для цікавих, але й для ужитку істориків. Делеґати Шидловець говорили про те ось що:

Селяни Шидловець і Зеленої, давнішого гусятинського (тепер копичинецького) повіту мешкають над самим Збручем так, що по галицькому боці мають тільки хати з маленькими огородцями, а все поле мали по східному, нині українському боці Збруча. Знесення панщини в Галичині в 1848 р. для них не принесло ніякої зміни, бо вони дальше ходили за Збруч і робили панщину у місцевих дідичів за Збручем, а шляхта ходачкова, бо й така була і є в Шидлівцях, платила як і давніше грошеву данину. Не змінило зовсім справи і знесення кріпацтва в Росії в 1861 р., бо дідичі сказали, що цар зніс кріпацтво тільки для своїх підданих, а вони як австрійські піддані мусять дальше робити панщину, або як шляхта платити чинш.

Так було до 1884 р. Селяни зі Шидловець і Зеленої були дальше кріпаками, ходили за дозволом австрійської і російської власти щоденно на панщину за Збруч, а свої плоди земельні приносили домів зза Збруча.

У справу остаточно вмішався парох Шидловець і відомий колись діяч Зеленої пок. о. Темницький (помер вже по світовій війні як парох Устя Зеленого в Бучаччині) і видвигнув її на денне світло. В зечім поміг йому властитель Гусятина і пізніший маршалок краєвий гр. Адам Голуховський. Пішли переговори з польським дідичем зза Збруча, Йосифом Смидовичем, котрий від селян Шидловець і Зеленої зажадав великого грошевого окупу. Селяни зі Зеленої зреклися всего і купили та розпарцелювали між себе в 1884 р. фільварок дідича в Зеленій Ігнацого Вахо[illegible]ча, що лежав по галицькому боці та в цей спосіб прийшли до власних земельних наділів.

Інакше було зі Шидлівцями. Селяни цеї громади купили в 1884 р. від дідича за Збручем Йосифа Смидовича, на котрого до цього року робили панщину, або платили чинш (шляхта) 377 десятин і 200 сяжнів за ціну сорок пять тисячів рублів, платячи пересічно по 120 рублів (тоді ціну дуже високу) за одну десятину. Більшу часть ціни заплатили від разу готівкою самі, а на решту затягнули позичку девятнацять тисячів двіста рублів в Київському Поземельному Банку в Київі на сплату на трицять кілька літ, платну у двох піврічних ратах 1. січня і 1. липня по девятьсот рублів.

Контракт купна продажі зроблено в 1885 р., але тільки на пятьох селян: Тимка Шевчука, Войтка Вітковського (шляхтича), Бартка Оглядяного, Дмитра Прокопова і Степана Демкова, бо інакше не можна було тоді зробити по постановам російського закона. В дійсности селяни землю між себе поділили і кожний уживав окремо свій наділ, платячи правильно податки в казенній палаті в Камянци Под. і сплачуючи правильно банкові рати. В переїзді і переході селян на роботу за Збруч і австрійські і російські власти до самої світової війни не робили ніяких перешкод, кожний з них мав зі староства в Гусятині річну перепустку.

В кільканацять літ пізніше — десь з кінцем 90 рр. — перенісся на стало за Збруч на свій наділ один зі згаданої пятки Дмитро Прокопів (що опісля вернув назад до Шидловець) і хотів продати цілу пяту часть купленої у Смидовича землі, що була формально записана на нього. Селяни занепокоїлися і в р. 1903 вислали від себе своїх делеґатів Федора Зеленецького і пок. Михайла Кузика, селян зі Шидловець до царя Миколи II. в Петрограді з просьбою, щоби цар дав дозвіл на переписання права власности зі згаданої пятки на всіх набувців з 1884 р. зглядно на їх наслідників. Делеґатів допущено до царя і цар дійсно приказав вволити волю селян. Селяни поробили тоді окремі контракти на себе і були аж до ризького договору у спокійному володінні своєї землі.

В часі війни в 1916 р. прибув до Шидловець якийсь урядник російського уряду і хотів землю селян засеквеструвати тому, що вони були австрійські піддані. Селяни вислали тоді негайно делеґатів в особах Семка Пастуха, Миколи Палагнюка і пок. Михайла Кузика (того, що їздив до царя) до ґубернатора в Камянци Под. і на їх прохання ґубернатор цофнув секвестраційне зарядження.

Не чіпав також шидловецьких селян і більшовицький уряд аж до 1921 р. і селяни з Шидловець спокійно обробляли свою землю за Збручем, платячи більшовикам вимагані податки. Перепони вийшли доперва після ризького договору і щоби їх усунути, виїхала літом 1921 депутація селян зі Шидловець (сталий делеґат Семко Пастух і Микола Палагнюк) до Камянця Под. Делеґатів однак замкнено в тюрму в Камінци Под., з якої видісталися вони тільки хлопськими хитрощами та по 14 днях тюрми вернули домів. Останній збір зі свого поля за Збручем зібрали в 1922 р., заплатили більшовикам податок у збіжу і більше вже свого ґрунту не бачили — хіба через Збруч, бо більшовики їх землю 377 десятин або 665 морґів сконфіскували і передали в уживання місцевим селянам.

Шидловецькі селяни остали без клаптика землі і були змушені в р. 1921 купити від місцевої дідички Генрики Стравінської II фільварок (в січни 1921) 430 морґів поля і 90 морґів ліса, платячи готівкою високу тоді ціну по 15.000 марок пол.

Ризький договір їх зовсім зруйнував і відобрав їм їхню землю. В 1922 р. виїхали до Варшави їхні делеґати Евтихій Теонів і Владислав Юрковський, були в міністерстві рільництва і в гол. земельному уряді і там обіцяли їм дещо зробити. Приїжджав тоді (1922) на місце тернопільський воєвода д-р Завістовський і копичинецький староста Карасінський та по нинішній день не дістали вони ніякого відшкодування за утрачену землю. А Шидлівці село не мале, має 240 хат, з того 20 зовсім безземельних — і около 1000 душ населення, в чому пята частина латинників.

Знаючи це положення за спонукою посла Копичинеччини Івана Заваликута Український Соймовий Клюб вніс у соймі ще на весні 1928 р. інтерпеляцію і окреме внесення в справі державного відшкодування селян з Шидловець за утрачену землю. Ні внеску ні інтерпеляції досі зовсім не полагоджено, про що довідалася нині депутація згаданих селян під проводом пос. Заваликута і пос. Луцького від директора департаменту мін. земельних реформ Касінського. Обіцяно їм тільки справу через окр. земельний уряд в Тернополі розслідити, але не сказано, який буде вислід і чи селяни одержать відшкодування.

Тільки списав я для цікавої, хоч сумної історії земельних відносин тих сіл — від панщини по ризький договір.

З „Рідної Школи".

Крайня пора прислати коляду „Рідній Школі"!

Хто досі не прислав ще грошей з „коляди" чи „щедрівки" до „Рідної Школи" — нехай зробить це негайно відворотною почтою, бо найдалі до 10. лютого 1929 р. має Головна Управа „Рідної Школи" предложити воєвідським урядам викази жертв, що вплинули до її каси з прилюдної збірки, а требаж часу й на зіставлення таких виказів!

Крім того Головна Управа „Рідної Школи" збирає матеріяли і приготовляє до друку загальне зіставлення цілої сьогорічної коляди і щедрівки на „Рідну Школу" по повітам і громадам з узглядненням поодиноких груп в громадах, якщо такі були, та надіслали дотичні матеріяли.

Тому взиваємо всі Кружки „Рідної Школи", українські товариства, збіркові Комітети і поодиноких громадян, що займалися збірками на „Рідну Школу", щоби враз з грішми негайно прислали „Рідній Школі" у Львові, Ринок ч. 10 також викази, скілько зібрали в поодиноких громадах на „Рідну Школу" і що сталося з тими грішми чи збірками в натураліях (яйця, збіжа і т. п.).

З огляду на друк загального зіставлення „коляди" і „щедрівки" на „Рідну Школу", яке розішлеться по повітам для доручення всім громадам, відпадає потреба оголошувати поодинокі квоти, надіслані з „коляди" чи „щедрівки" в часописах, — бож, як сказано, вони будуть як найточніше оголошені в друкованому звіті.

Якщо який повіт, якась громада чи група не пришле виказу або пришле його за пізно, — то не ввійде до загального звіту з цьогорічної коляди на „Рідну Школу". Отже у власному інтересі кожного повіту і кожної громади є своєчасно прислати матеріял, що відноситься до „коляди" і „щедрівки" на „Рідну Школу".

ГОЛОВНА УПРАВА „РІДНОЇ ШКОЛИ":

Ілля Кокорудз, вр. голова. **Теодор Мартинець, вр. секретар.**

Орґанізаційний рух.

Справоздавчі віча посла о. Леонтія Куницького.

Посол о. прелат Леонтій Куницький відбув на протязі грудня м. р. і січня п. р. цілий ряд справоздавчих віч по Теребовельщині з тим, що по кожному вічу відбулася ще й довірочна нарада в справах культурно-освітних і громадських. І так: Дня 27-го грудня м. р. відбулося справоздавче віче в Деренівці для громад Деренівка, Довге, Залавє, Слобідка-Янівська і Янів, учасників на вічу було понад 500, на довірочній нараді 56. Дня 28-го грудня м. р. в Кобиловолоках для тої громади і для Млиниськ, де було около 550 учасників, на довіроч. нараді 57. Дня 29 грудня було в Будзанові для громад Будзанів, Вербовець, Скоморох, учасників около 600, на довірочній нараді 54. Дня 30-го грудня м. р. відбулося віче в Могильниці для тієї громади, Романівки і Ласковець при участи понад 2.000 громадян і громадянок, на дов. нараді учасників 172. Дня 31-го грудня відбув о. посол віче в Винявці для громад Винявка, Брикуля Стара і Брикуля Нова при участи понад 500 вічевиків, на довір. нараді 49. Дня 1-го січня п. р. в Дарахові — для тієї громади, Панталихи і Тютюкова при участи понад 500 вічевиків. Віче це було за запрошеннями, тому, бо староство заказало прилюдне віче, мотивуючи тим, що віче не зголошено на три дні наперед в старостві. Таке зайшло також дня 2-го січня в Струсові, де замісць віча мусіла відбутися довірочна нарада для громад Струсів, Заздрість, Варваринці, Налуже, Різдвяни і Бернадівка, в якій взяло участь понад 350 учасників. Дня 3-го січня відбув о. посол Куницький віче в Слобідці Струсівській для тієї громади, Острівця, Застіночого і Зубова при участи понад 450 громадян. В самій Теребовлі для міста і громад Семенова, Малова, Гумниск, Кровинки, Лошнева і Підгуря відбулася довірочна нарада дня 10-го січня при участи 277 учасників. Дня 11-го січня п. р. відбулося віче в Глущаві для Глущави, Ілавча й Іванівки при участи біля 700 душ, на довір. нараді було 63 делеґатів. В Теребовлі відбулася в дни 10-го січня довірочна нарада тому, бо в дні 21-го грудня м. р. відбуто в Теребовлі велике жіноче віче, на якому було богато мужчин, де теж складав звіт з парляментарної діяльности о. прелат Куницький так, що не заходила потреба скликувати віче вдруге.

„Просвіта" — це одинокий найкращий вартовий українського духа. Вона одинока виведе нас усіх на шлях кращої долі — на сонашний шлях.

На парляментарній арені.

Сенатська бюджетова комісія.

В сенатській бюджетовій комісії підчас нарад над бюджетом мін-ства земельних реформ сен. *Деникевич* виступив проти пропонованого помноження урядн. персоналу, бо це обтяжує населення. Для відтяження та зменшення числа бюрократії треба би деякі справи передати самоврядн. рільним організаціям. Примусова парцеляція устала майже зовсім, а добровільна не всилі заспокоїти зем. голоду українського населення. При добровільній парцеляції усталюються чужі елементи, хоч це законом із 26. вересня 1922 заборонено. Коли уряд хоче справді зробити щось доброго для українського селянства, то повинен це робити за посередництвом українських госп. організацій, тому повинен відноситися прихильно до таких організацій, як „Сільський Господар".

—o—

Ліга Націй і нац. меншости.

Комунікат ген. секретаріяту Ліги Націй заповідає наслідком письменного Штреземанового внесення поставлення на березневій сесії Ради Ліги Націй справи гарантій Ліги для нац. меншостей. Німецькі часописи зазначують, що внесення це йде далі, ніж внесення дел. Канади Дана Дюранда, але є в тісних рямцях істнуючих умов.

—o—

Троцький в Анґорі.

„Дейли Експрес" повідомляє з Москви, що згідно з бажанням турецького уряду Троцький буде жити в Анґорі на території більшовицької амбасади.

—o—

1600 троцькістів — на Сибір.

До Люндону прийшли вісти з Москви, що того тижня заслано на Сибір в 4 спец. поїздах 1600 арештованих троцькістів.

—o—

Райхстаґ ратифікував Кельоґів пакт.

Дня 2. лютого засідання райхстаґу присвячене було нарадам над ратифікацією Кельоґового пакту. Мін. Штреземан в експозе мотивував ратифікацію пакту. Після дискусії през. Лєбе заявив, що проект пакту переслано комісії закорд. справ.

—o—

На Литві спокій.

Литовська Агенція Тел. заперечує закорд. вісти про неспокої на Литві. „Данц. Н. Нахріхтен" зазначує при цьому, що становище Вальдемараса всетаки не є сильне.

Новий бунт в Еспанії.

В Валенсії збунтувалася часть ґарнізону. Положення поважне. Уряд вислав до Валенсії ґен. Сан Хуріо з повновластями усувати представників цив. і військ. властей, до яких не має довіря та евент. переймати їх функції. „Ле Журналь" повідомляє, що три есп. офіцери, засуджені на смерть, скінчили самогубством.

—o—

Пожежа в рафінерії нафти.

Дня 2. лютого вибухла пожежа в будинках „Акц. спілки для нафт. перетворів і земного ґазу" на Знесінні. Огонь повстав у будинках, де заїздять цистернові вагони, відки рурами перепроваджують кипячку до резервуарів. Крім будинків горіла теж кипячка, порозливана широко по землі. Огневій сторожі вдалося огонь угасити. Згорів відносно незначний запас кипячки, рури й одна льора.

—o—

Згоріла фабрика „Ойкос".

В суботу 2. лютого в Рясні Польській біля Львова згоріла фабрика „Ойкос". Згоріла ціла фабрика диктів і форнірів, себто около 10 будинків, а в них кітлівні, сушарня, машинові галі, маґазини, басейни і т. д. У маґазинах було кільканадцять вагонів спец. дошок для диктів, вартости ок. 30.000 зол. Згоріли турбіни, машини, мази й олії. Огнева сторожа довідалася про пожежу щойно 20 хвиль від вибуху пожежі з причини телеф. незомагань. Огонь повстав мабуть із т. зв. фабрики, яку уставили були для осушування в олійні в галі, де будували канал. Наслідком пожежі остане без праці 210 переважно кваліфікованих робітників, що заробляли денно по 10—20 зол. Загально втрат є на пів міліона зол. Більшість спалених будинків, маґазини, машинові галі і т. д. побудовані щойно 3 роки тому. Ціла фабрика була обезпечена, але асекур. премія не покриє шкоди.

—o—

Ще один кандидат на короля.

Положення в Афґаністані стається щораз більше поважне. Алі Ахмед Хан, котрий побив війська Габібули, розкинув з повітроплава проклямацію до представників поодиноких племен; в проклямації проголошує себе королем і заповідає рівночасно, що завізве короля Аманулу і князя Омара Хана покінчити боротьбу за афґанський престіл і усунутися з політичного життя.

—o—

Гостра зима в Італії та Греції.

В цілій Італії тепер морози. В Римі є 0 степ., в Триденті — 9, а в околиці — 20. В околицях Удіне також — 20 степ. Венеція вкрита снігом. У Неаполі 0 степ., в Медіоляні — 3, у Венеції — 6.

В цілій Греції впали великі сніги. В грецькій Македонії температура впала до 17 степ.

—o—

Ревізія.

В домі п. Агатона Добрянського на Знесінні поліційний аґент перевів в суботу ревізію та хотів його самого забрати на поліцію задля пересухання. Лікар д-р Фрухтман, який лічить п. Добрянського, стверлив, що йому не вільно вставати з ліжка. В кімнаті п. Добрянського сидить увесь час поліцай.

НОВИНКИ

— **На шляху до розбудови.** Пишуть нам: Перші (установчі) Збори **Мінеральної Водолічниці „Черче", спілки з обмеженою порукою у Львові,** відбудуться у вівторок 5. лютого ц. р. в 4-ій год. попол. в салі засідань Центро-Банку (Ринок 10). Ініціятивний Комітет під проводом д-ра Костя Левицького здасть звіт зі своєї підготовчої діяльности, після чого наступлять дефінітивні деклярації паїв, відчитання, ухвалення й нотаріяльне підписання договору Спілки та вибір її органів. З моментом завершення нової Спілки її управа негайно приступить до розбудови Черча. Охочі приступити до Спілки і тим самим стати співучасниками нової суспільної й промислової ділянки нашого народнього господарства повинні зголосити свою участь в установчих Зборах або без окремих запрошень явитися на них.

— **Фантазії „Агенції Всходньої".** З Київа повідомляють нас, що вістка про мниме арештування акад. М. Грушевського, поширена „Агенцією Всходньою", не має за собою ні тіни правди. Акад. Грушевський працює саме інтенсивно над девятим томом своєї епохальної „Історії України-Руси" і завалений тепер коректами до першої части того тому, яка вийде друком ще в місяці лютім ц. р.

— **Музей Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові** мав у місяці січні 58 чисел (156) предметів приросту до ч. 18.496 включно, головно у відділі історичної археольоґії, фотографій з часів всесвітньої війни та мінеральоґії. На це зложились дари пп.: Бібліотеки НТШ., Берези Я., о. Баландюка І., д-ра Ганкевича Л., Долгого А., Дорошенка В., інж. Дурбака П., Денеки Гр., проф. Мартинця Г., інж. Ольхового М., д-ра Пастернака Яр., Т-ва „Просвіта" у Львові, Терлецького М., Филиповича З. і Чайківського Е., за що Управа Музею складає їм усім щиру подяку.

— **Морози.** В останніх днях маємо сильне обниження температури в цілій Европі. В пятницю (1.) і в суботу (2. ц. м.) температура хиталася у нас між 20—25 степенів Ц. Метеорольоґічна обсерваторія у Львові передбачує, що морози ці будуть у нас ще кілька днів.

— **Залізничий рух** на терені львівської Дирекції залізниць привернено в значній части. В останніх днях урухомлено м. ін. льокальні лінії Тернопіль-Копичинці і Вигнанка—Іване Пусте. Піднято також рух поїздів на цілій лінії Львів-Підгайці. Зате майже всі поїзди, не виключаючи й поїздів на головних лініях, приходять і відходять зі значним опізненням.

— **Львівські суди.** На основі зарядження міністерства справедливости змінено дотеперішній поділ повітового суду у Львові на 3 самостійні секції і з днем 31. грудня 1928 отворено два повітові суди у Львові: суд повітовий міський і суд повітовий заміський. З днем 1. січня ц. р. назви цих судів такі: „Гродський Суд Міський у Львові" і „Гродський Суд Заміський у Львові". Наслідком цього дотеперішній повітовий суд с. III., що мав тільки карні справи, з днем 1. січня ц. р. звинено, а його аґенди перенесено, згідно з їх територіяльними питоменностями, до гродського суду міського або заміського як карні відділи, що залишаться й дальше в дотеперішніх будинках при вул. Казимирівській. Отже тепер гродський суд міський має поміщення в двох будинках, а саме при вул. Судовій 7 (відділи цивільні) і при вул. Казимирівській (відділи карні). Подавче бюро в будинку дотеперішнього повітового суду с. III. істнує дальше як подавче бюро гродського суду міського, відділи карні. Для карних відділів гродського суду заміського призначено подавче бюро у фронтовій части будинку при вул. Казимирівській. Відповідні оголошення поміщено для орієнтації в будинках.

— **Композитор замісць короля.** Мадярський уряд видасть небавком нові монети з портретом Шуберта, з нагоди його роковин. Будуть це перші гроші в світі, на яких держава віддасть честь не офіціяльному володареві, а композиторові і то ще не рідному. Непогана ідея. Приємніше бачити Бетовена або Ваґнера на грошах, ніж на обгортках чеколяди.

— **Сила англійської традиції.** Анґлійська посолка Сузанна Льоренс, що хотіла виступити цими днями в парляменті зі своєю „дівочою" (себто першою) промовою зазнала неприємного інциденту. Коли вона встала, щоби погрохати слова, її товариші посли, почали кричати до неї: „капелюх!" Цим пригадали їй вікову традицію анґлійського парляменту, в якому промовець встаючи зі свого місця мусить спершу вложити на голову капелюх. Посолка Льоренс не мала такого капелюха. Тому її сусід посол Вільтон зробив нашвидку капелюх з паперу і вложив його їй на голову. Вона скинула його (капелюх, а не посла) з обуренням. Тоді другий посол подав їй свій капелюх, що правда, старий, фільцовий, але зовсім добрий для такого офіціяльного вжитку. Посолка і цим знехтувала. Предсідник, для якого традиційний закон є непохитним, навіть не звернув на неї уваги і вона не могла прийти до слова. Тоді вона вийшла обурена зі салі. Анґлійські суфражетки мають гарну нагоду до демонстрацій: Нехай спробують, чи їм удасться нарушити анґлійську парляментарну традицію.

— **Місто, де жінкам тяжко.** Статистичний уряд Відня оголошує цікаві цифри шлюбів за минулий рік. Ці цифри є в безпосередньому звязку з кризою, яку переживає столиця Австрії наслідком воєнної катастрофи. На міліон жінок має віденська громада всього 850.000 мужчин. Отже кожна пята віденка не має чоловіка „силою факту", якщо всі мущини хотіли би женитись і то в Відні. А що жити якось треба, то жінки виходять замуж за кого попало. За рік було в Відні 16.213 шлюбів. У 310 випадках „молодий" не мав ще 20 літ, у 88 випадках не мав ще 19, в 15 вип. 18 літ, а було 4-ох „мужів", що мали ледви 17 літ. Жінки цих останніх мали дві по 23, одна 26, а одна 30 літ. За 21-літніх вийшли три 35-літні жінки і одна 40-літня, за 30-літнього одна 50-літня. З жінок, що вийшли замуж 112 мало більше як 60 літ, 20 більше як 65 літ, а 11 навіть понад 70 — а більшість із них, річ ясна, взяло собі молодших мужів, так, що ріжниця віку буває часто від 15 до 20 літ між подружою парою зі шкодою для мужа. Одна 60-літня найшла собі навіть 30-літнього.

— **З міста любовних злочинів.** Париська бульварна преса мала передучора знову чим прикрасити перші сторінки своїх органів. Один день приніс відразу два злочини з любовним підкладом. Героєм першого є багатий поляк, власник готелю, Єзерський (чи Єзьорський), що вбив свою жінку імовірно підчас сну. Жінка була на 15 літ молодша, вимково гарна і від довшого часу хотіла розвестися з ним, одначе він умів стримати її від цього рішення, в надії, що вона зречеться свого веселого, марнотратного життя. Приводом до трагедії були найдені Єзерським листи в столі жінки, що переконали його в її зраді. Віддавши себе добровільно в руки поліції, Єзерський заявив, що вбив жінку після бурхливої суперечки. Знавці, що найшли її в ліжку з незвичайно спокійним висловом облич-

ча, кажуть, що злочину мусів він доконати підчас її сну. Другий злочин мав сотні свідків на руханвім бульварі. 20-літній дентистичний технік пробив смертельно 17-літню свою любку Кармен Маріє штилетом замоченим в отруті. Причина: заздрощі.

— Сонце гнівається на нас. За останні два тижні астрономи та метеорольоги мають оживлену працю. В цьому часі появились на сонці плями небувалої величини. Такі плями не є виключно матеріялом для теоретичних наукових дослідів, а мають — як деякі впевняють — велике практичне значіння. Поява більших плям на сонці є в безпосереднім звязку з нарушенням нормальної комуні'кації телефонів і телеграфів, далі зі збільшенням місячного сяйва. Отже сонячні плями впливають на електричність у земній атмосфері і на земний магнетизм, так, що спричиняють сильну зміну температури та бурі. Вже кількасот літ тому один аптикар Шваге ствердив, що поява сонячних плям підчинена рівномірним законам: що 11 літ вони збільшуються або меншають. Точні їх передбачення покищо не встановлені, а як їм зарадити, це одна з мрій далекої майбутности. Наука потішає нас у данім випадку тільки тим, що знаємо, чому маємо такі метелиці, морози й інші неприємні явища, що псують нам життя.

— На допомогу Лізі Націй. Відомий англійський письменник Уельс скінчив книжку, що розвязує проблему, як можна оминути в майбутности війни при помочі створення всесвітньої держави на наукових підставах. Книжка написана у формі фільми, щоб її могли використати в першій мірі для екрану.

— Новий репертуар колядок і щедрівок приготовляє відомий Успенський Хор під управою д-ра Недільки і співатиме **в Преображенській церкві в неділю дня 10. лютого п. р.** в 12. год. в полудне на захід „Рідної Школи".

Дописи.

ВОЛИНЬ. (Свята 60-ліття „Просвіти" в Горохівщині). На наших північно-західних землях важкі відносини навіть у культурно-освітній ділянці. Справа й праця, яка, здається, повинна мати підтримку всіх чинників, находиться там у поневірці. Розвязування повітових „Просвіт" з філіями-читальнями а впроваджування реґіональних новотворів у виді „Рідних Хат", розбиття й інертність громадянства, ось наслідок тамошніх відносин.

Та всеж є там декуди і ясніші моменти на культуно-освітньому полі. До таких треба зарахувати уладження ювилейних свят в районі повітової „Просвіти" в Горохові. На 45 Філій-читалень, які належать до цеї повітової „Просвіти", уладжено в 37-ох місцевостях ювилейне свято „Просвіта" одного й того самого дня (8. XII. мр.). Решта не могла того зробити з ріжних перешкод технічної та поліційної натури.

Свято відбулося всюди в год. 1½-ій з програмою, в якої мусіли бути викон и такі точки: святочні сходини членів; реферат; голосне читання; положення й праця місцевої філії-читальні; біжуча праця, розбудова самоосвітних гуртків, боротьба з алькоголізмом і неграмотністю. Всюди проводили святом представники Ради повітової „Просвіти" та „низові" освітники, яких делеґовано до сусідних місцевостей для наладнання звязків між філями-читальнями.

Свято мало практичну мету, бо не обмежувалося до рефератів та концертової частини, оживило працю на місцях, а з другого боку дало освітникам можність випробувати свої сили, практично використати добутий досвід.

Філія-читальня в Берестечку уладила таке свято в двох днях (8. і 9. XII.). Свято мало публичний характер, присутних було около 400 осіб, порядок взірцевий. На свято наспіли привіти від орґанізацій у Берестечку а також від жидівських.

При філії в Локачах зорґанізовано районовий комітет, який влаштує величаві свята на протязі цього року в районі громад Хорв і Киселин. Такі прилюдні свята будуть уладжені ще й в інших кращих філіях-читальнях.

З судової салі.

ЗА МІЛІОНОВІ ОШУКАНСТВА.

Зізнання обв. Левицького.

В понеділок 28. січня ц. р. зізнавав директор Банку Взаїмного Кредиту обв. Левицький, рим.-кат., ур. 1863 р., якого прокуратура обвинувачує за лихву, неправильне ведення книг і легкодушну криду. Зізнання обв. Левицького — це сензація, бо вони виказують, що він не мав найменшого поняття з ділянки банковости. Директором Банку Взаїмного Кредиту іменовано обв. Левицького лише тому, що є „почційвим католікем і же пістовал шереґ запчитних ужендув" у Львові.

На розправі доходило до таких курйозів, що предс. Байорек мусів пояснювати обв. Левицькому, яка заходить ріжниця між листовими переказами і звичайними чеками.

На питання предс. відповідає обв. Левицький що до вини почувається лише тому, що зголився обняти становище директора банку, не маючи до того найменших кваліфікацій.

Оповідає, що девізово-банковий відділ добре розвивався під рукою прокурента Беньковського, одначе з приходом ґеніяльного д-ра Кольніка розвинувся ще краще. З приходом обв. д-ра Кольніка годі було від клієнтів обіґнатися.

Дальше зізнає, що централя Банку Взаїмного Кредиту в Кракові доручила йому зліквідувати „каблевий інтерес", але обв. д-р Кольнік переїхався до Кракова та переконав директорів централі про неможливість негайної ліквідації інтересу і тому обв. Кольнік провадив дальше неслий „каблевий інтерес".

У вівторок 29. січня п. р. по цілій низці питань оборонців обв. д-ра Кольніка (д-ра Аксера і д-ра Вайнзафта) та предсідника не можна було довідатися від обв. Левицького, чи він власноручно підписував листові перекази на Ню Йорк. І так на питання обор. д-ра Вайнзафта, чи обвинувачений Левицький підписував листові перекази, відповідає він так: Пане оборонець, прошу не ставити і залишити такі питання, щоб не замотувати ще більше цілої справи. (На салі гураґановий сміх). Обв. Левицький зазначує, що не знав про умову між Банком Взаїмного Кредиту і „Мазаґою". Думав, що „Мазаґа" виставляє листові перекази на Ню Йорк лише тому, щоб від Банку Краєвого Господарства одержати кредит і що Банк Вз. Кредиту лише посередничить. Вкінці каже, що Банк Вз. Кр. мусів провадити „каблевий інтерес", бо промисл конечно потребував кредиту, а уряд не субвенціонував банку.

В середу 30. січня п. р. обв. оповідає, що довжників не знає і що ніколи сам не рішав про уділювання позичок. На питання предс. виявляється, що знав таки деяких довжників і з огірченням відповідає предсідникові так: Цікаво, що як ті довжники приходили за позичкою, тоді просили, як одержали — дуже дякували, але як не продовжено їм речинця платности, то зараз нарікають і обвинувачують. Знова ж у справі видавання товарів заграничних фірм тутешнім купцям (без покриття) думає, що все було в порядку.

Зізнання Фенца.

Прокурент Фенц, обвинувачений за лихву і легкодушну криду, відповідає на питання предсідника, що до вини не почувається. Працює в Банку Взаїмного Кредиту ще від 1898 р., але він лише підписував листи і письма. Був перетяжений працею так, що до каблевого інтересу не мішався, тимбільше, що цілого того інтересу не розумів, хоч дійсно підписував листові перекази.

Зізнання Пістинера.

Девятого дня розправи, 31. січня 1929 р. зізнавав власник ґарбарні „Мазаґа", Ізаак Пістинер, обвинувачений за неправильне ведення книг і провадження ризиковних інтересів.

Обвин. до вини не почувається. Від 1924 р. стоїть у контакті з Банком Вз. Кредиту, де затягав інвестиційні позички, конечно потрібні для ґарбарні. Ціле те підприємство було закроєне на велику скалю. Уладжене по найновішим вимогам техніки і могло продукувати 1000 скір денно протягом 4—5 тижнів (інші ґарбарні потребували 4—5 місяців). Дійсно продуковано 300 скір денно, на яких зароблювано 1—2 доляри на чисто від кожної скіри. Позички „Мазаґи" досягали з початком 1925 р. 40.000 долярів і 140.000 зол. (спершу на 9, пізніше на 7 відсотків). Одного дня обв. Кольнік зажадав вирівнання довгів у Банку Вз. Кредиту. Обв. Пістинер пояснив, що не може зараз віддати. Тоді обв. Кольнік запропонував йому відомий вже каблевий інтерес. Обв. Пістинер заявив тоді, що не має в Ню Йорку ніякого покриття, але на запевнення обв. Кольніка, що Б. Вз. Кр. має, згодився.

Дальше зазначує, що на випадок неодержання позички „Мазаґа" не збанкротувалаб. Як провізію від трансакцій каблевого інтересу прирік обв. Кольнікові 100 зол. від кожних 1000 долярів. Дальше „Мазаґа" старалася дістати позичку від заграничних банків, але не одержала. Обв. Пістинер каже, що активи з кінцем 1925 р. виносять 12,462.597 зол., а пасиви з дня 1. жовтня 1926 р. лише 7,503.095 зол. Тому активи перевищають пасиви. Але прокуратор обвинувачує його лише тому, що обв. Пістинер як ґенеральний директор „Мазаґи" винен Ізаакові Пістинерові як приватній особі 3,000.000 зол., а на них не має вже покриття. Одначе обв. Пістинер заявляє, що він зрікається свого власного довгу до „Мазаґи". В дійсности активи „Мазаґи" перевищають пасивний стан так, що з хвилею урухомлення ґарбарні всі зобовязання можна буде вирівняти.

† З ГЛАДИШОВСЬКИХ
Іванна Пеленська
померла по короткій і важкій недузі в 30. році життя.
Похорон відбудеться в понеділок дня 4. лютого ц. р. о год. 3-ій попол. з дому жалоби при площі Смольки ч. 4. 1196 1—1

Зізнання Векера.

В черзі зізнає останній обвинувачений Ф. Векер (зять Пістинера), директор „Мазаґи", обвинувачений за легкодушну криду. Зізнає подібно, як Пістинер.

На тому закінчено переслухування всіх обвинувачених.

Зізнання свідків.

В пятницю 1. ц. м. переслухано свідка д-ра Б. Льонґшава, синдика надзірної ради „Банку Взаїмного Кредиту". Про каблевий інтерес не знав і довідався про те аж 8.—9. серпня 1925. Одначе було вже за пізно. Від обв. Пістинера свідок довідався, що недостає 90.000 долярів на покриття ріжниці каблевого інтересу. Тоді свідок, д-р Вальчак із централі з Кракова і обв. Пістинер поїхали до предсідника „Банку Господарства Краєвого" Стечковського, але він відмовив фінансування „Мазаґи", а мін. скарбу В. Ґрабський зажадав передачі винних до суду. Так прийшло банкроцтво „Банку Взаїмного Кредиту".

В понеділок будуть зізнавати інші свідки.

З театру.

Театр ім. Ів. Тобілевича в Станиславові. „Церковна миш", комедія в 3. діях В. Фодора.

Виставленням (26. І.) симпатичної, добре сконструованої комедії п. з. „Церковна миш" (в перекладі Ю. Шкрумеляка) зробив театр зібраній публиці дуже милу несподіванку і заслужив собі на назву поважного театру. Вистава була справді прекрасна, високо-мистецька й могла вдоволити найбільш вибагливого глядача. Театр дав тим доказ, що по закінченні орґанізаційної праці може й повинен сміливо приступати до поважнішого репертуару.

Виставлена песа попри свою легкість належить під психольоґічним оглядом до тонких і трудних у передачі пес. Її виставлення на станиславівській сцені можна без пересади оцінити як дуже добре. Була це загалом найкраща вистава в цьому сезоні.

Приступаючи до короткої оцінки виконання поодиноких роль, попри додатні сторони звернемо увагу й на незначні недостатки й недотягнення, маючи на оці виключно добро театру.

Титулову ролю (Зузі) виконала **п. Ленська.** Є це роля психольоґічно найбогатша й найтрудніша. Від артистки вимагається для тої ролі дуже богато: і чару свіжої молодости та палкого темпераменту, і дитячої наївности, і сприту та розуму досвідченої людини, що перебоєм іде через життя, і вияву шаленої радости у хвилинах перемоги та тихого смутку при невдачі, а над усім має царювати бадьорий настрій і радість із життя. Наша артистка відповіла вповні вимогам автора. Вона ще раз доказала, що в її богатій душі криється невичерпане джерело найкращих мистецьких можливостей. Її гра була справжнім гимном у честь молодости, праці і краси життя.

Достойним партнером п. Ленської в ролі барона Ульріха, директора великого банку, був п. **Боровик.** Без заміту були його дистинґовані манери та дискретна тонкість у передачі психічних настроїв. Бажалось би тільки в грі п. Боровика більше енерґії в рухах і більше сили в голосі та більш імперативного тону. Тоді й більше природною вийшлаб його любов до Зузі, рідної йому по душі, а не по соціяльному становищі дівчини. Сеж має бути пара сильних, модерних людей, близьких собі енерґією і запалом до праці. Тоді психольоґічно вийде умотивований месаліянс барона з донькою із народа. Ця невеличка поправка в інтерпретації і трохи виразніша дикція піднесуть ще більше добрі вальори гри артиста.

Інші ролі належать до другорядних. Невдячну і трудну ролю великоміської кокетки Ольги віддала п. **Смірнська** зі зрозумінням і зовсім удатно. Чарувала нас фізичною красою відпихала душевною деправацією.

Ролю старого службовика банку Шінцля креував режісер п. **Давидович**, ролю старого графа, аристократа-нероби **п. Кемпе.** П. Давидович у ролі Шінцля доказав не перший уже раз, що є не тільки дуже добрим артистом оперет-

ковим, але потрафить виступити і в поважній пєсі. Його креація була наскрізь оригінальна й видержана в тоні. Не погодились би ми тільки з його комічними високами при самім кінці 3-ої дії, коли своїм виходом із ковдрою відвернув увагу авдиторії від головної акції, бо кінцева сцена між бароном і Зузею настроювала публику тільки до радости, але не до комізму. П. Кемпе добре держався в І. і ІІ. дії, хоч часом непевний був у рухах підтоптаного вже графа, зате в 3-ій дії обнизив гру до рівня оперетківого графа.

В ролі баронового сина Франка, штурпакуватого та дурнуватого юнака, виступив із повним успіхом артист-аматор **п. Хичій.** Його гра була добре продумана й видержана до кінця. Ролю возного теж відограв добре дебютант-аматор **п. Мачуляк.**

Під оглядом декоративним і костюмовим вистава була без заміту.

З того всього висновок для управи театру, що маючи такі добрі сили, може сміливо вводити до репертуару щораз поважніші песи, чим піднесе престіж театру і сповнить свою культурну місію.

А тепер ще кілька слів на адресу нашої станиславівської громади, яка на премієрі „Церковної миші" з незнаних причин не дописала і в половині так, як на премієрах оперетки. А жаль, бо театр заслуговує на підтримку саме тепер, коли він переходить рік проби. Театр потребує якнайбільше щирої і видатної помочи моральної і матеріяльної перш усього від українського громадянства, щоб рік проби не став роком розчарування і зневіри. Станиславів з околицею можуть і повинні удержати свій постійний театр, а тимчасом є ще багато таких українських громадян, яких у цьому сезоні ніхто в театрі не бачив...

Св.

Нові книжки й журнали.

*Д-р Ос п На*ару*: **Преса.** Перша міжнародня вистава світової преси в Кольонії. Львів. Р. Б. 1929. Накладом Української Християнської Організації. Стор. 192. Форм. 8°.

„Літературно-Науковий Вістник". Річник XXVIII. Т. XCIII. Книжка II. за лютий. Львів 19 9. Зміст: О. Бугаєнко: Осінний день; Б. Гомзин: У лісі; М. Ковальський: Освідчення; А. Мосендз: Сонет сонету; Ю. Косач: Пуща в заграві; А. Кара: Опівночі; Йв. Калинів: Розкований; А. Кара: На народний мотив; Г. Дж. Уелс: Вакації містера Лідбеттера; М. Іванейко: Вітер; А. Кира: Убога лепта; М. Галушинський: З приводу ювилею „Просвіти"; Характерник: Земельна справа й націоналізм; Як. Савченко: Проблема культурної революції і українська радянська література; І. Гончаренко: Франсуа Моріак; А. Кара: Дві долі; К. Р.: Мустафа Кемаль, творець нової Туреччини; Т. Филипович: (Із збірки „Прозастір"); Р. Е.: Лист з Румунії; А. Кара: Засапро; фарбленню настроїв; Дм. Донцов: Da capo; Нові А. Кара: Самоздолання; Бібліографія; Нові книжки.

„Поступ", вістник літератури й життя. Січень 1929. IX. річник. 1. число Львів. Зміст: Читач і редактор; В. Лімниченко: Сніжні настрої; М сяць доброї преси; Г. фон Ле Форт: Гимни до церкви; Ф. Мукерман: Усмішка смерти; Мерім: Суміїв; Б. Гомзин: Аж там; П. Дністровський: Національне самогубство; С. Чесник: З поеми „Тюрма"; В. Матісен: Годинник; О. Петрійчук: Молитва; Місячна хроніка; З природи і техніки; Бібліографія; Літературні замітки.

Життя і Знання, популярно-науковий журнал (місячник). Рік II. За лютий 1929. Ч. 2. Видає: Т-во „Просвіта" у Львові. Зміст: Болгарські мандрівні огородники; Сільські школи в Індії та Бірмі; п. Дунин-Карвицький: З Волині до Одеси. Спомини; М. Рудницький: Місто контрастів; І. К.: Початки Хмельниччини; Гроші. Дещо з їх історії; В. Королів-Старий: Хатній умивальник; Морські ліси і гущавини; М. Присташ: Шахи; О. Вепрановська: Музика; Діти камяної доби; Відозви; Оголошення.

„Нива", часопис присвячений церковним і суспільним справам. Виходить раз у місяць у Львові. Ч. 1. за січень. Рік видання XXIV. Зміст: Духовне зближення; о. д-р Г. Костельник: Спір про епіклезу; о. В. Р. Рабій: Завважання на часі; о. Мих. Ковальчик: Про доходовий податок; о. Ю. Дзерович: Оживлення науки релігії; о. А. Бучацький: Загальні збори Товариства катихитів; Нові книжки; Всячина; Проповіди.

„Нова Хата", журнал для плекання домашньої культури. Ч. 2. Рік V. Львів, лютий 1929. Зміст: А. Зарембський: Тканя Поділля; д-р О. Грицай: Шегерезада Швеції; Мар. Фуртак: Проблеми виховання; Жіночий рух; О. Залізняк (Загальні збори „Труду" і загальні збори „Союзу Українок"); На дозвіллі; Про моду; Моди; Ручні роботи; д-р С. Парфанович: Гігієна жінки; Лікарські поради; З. Мірна: Реформування домашнього господарства; С. Міська: Приписи; Жертви на памятник М. Примівної; Н. Гарін: Діточі літа Тьоми; Ілюстрації.

„Більшовик України". Ч. 1. за січень 1929 р. Політико-економічний журнал ЦК КП(б)У. Рік видиння IV. Зміст: Передова; Л. Перчик: Ленін у боротьбі за чистоту партійної лінії; Е. Горчак: Ленін і українське питання; Ст. Косіор: Українізація і завдання КП(б)У; Н. Наумов: Партія у боротьбі з ухилами; С. Гуцуляк: Економ. розвиток України за останні роки й контрольні цифри на 1928—29 рік; А. Сміт: Завдання ком. партії Америки; В. Дембо: Царапісти біля керми влади; Бібліографічний покажчик за 1925—28 р.

„Український Інвалід". місячний орган українських інвалідів на еміграції. Ч. 11—12 з 25. жовтень 1928 р. Каліш.

„Світ Дитини", журнал для молоді. Ч. 2. За лютий 1929. Львів.

Зиз. Журнал сатири та гумору. Рік VI. Ч. 3. З 1. лютого 1929.

Український Філятеліст. Місячник. Рік V. Ч. 1—2 за січень-лютий 1929. Адреса: Wien X III., Gersthoferstr. 138/8.

„Przegląd Polityczny", czasopismo poświęcone zagadnieniom polityki zagranicznej. Zeszyt 4—5 za październik-listopad 1929 r. Warszawa.

Похорони бл. п. д-ра Мир. Здерковського.

Похорони бл. п. д-ра Мирослава Здерковського, адвоката в Перемишлянах, відбулися дня 1. лютого ц. р. при участи великого здвигу народу, не зважаючи на тріскучий мороз. По Богослуженні в церкві, відправленім 11 священиками під проводом о. дек. Івана Луцишина і при співучасти хору під управою п. Михайла Гузара, похоронний похід задержався перед Народнім Домом. Селянин Петро Кінаш з Коросна прощав тут Покійного дуже гарно, сердечною промовою іменем селянства повіту і Народнього Дому. Відтак похід рушив на цвинтар, де прощали Покійного о. парох Еміліян Ковч іменем місцевого населення, д-р Станислав Целецький іменем товаришів-адвокатів і д-р Франц Світель іменем Союзу Українських Адвокатів.

☦ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Іванна з Гладишовських Пеленська померла по короткій недузі в 30-тім році життя. Похорон відбудеться в понеділок 4. лютого ц. р. в год. 3. по полудни з дому жалоби при вул. Смольки 4. на личаківське кладовище. Покійна брала живу участь в українському жіночому русі і належала до передової групи наших освічених і вразливих на громадські справи жінок. По фаху була банковою урядничкою і в ділянці банкової кореспонденції була дуже цінною силою. Земля Їй пером!

Теодор Олександер Кирилович, студ. IV. р. богословів б. четар УГА. упокоївся дня 2. лютого ц. р. по важкій недузі. Похорон відбудеться в понеділок 4. лютого ц. р. в год. 8 рано з каплиці Загального Шпиталя. В.Й.П.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.